

Algemeen	2
Inkomen	5
Signalen	5
Ervaringen	5
Aanbevelingen	6
Sociaal isolement en vrije tijd	7
Signalen	7
Ervaringen	8
Aanbevelingen	9
Communicatie en toegankelijkheid	10
Signalen	10
Ervaringen	11
Aanbevelingen	11
Zorg en gezondheid	14
Signalen	14
Ervaringen	15
Aanbevelingen	15
Onderwijs	17
Signalen	17
Ervaringen	17
Aanbevelingen	18
Wonen	19
Signalen	19
Ervaringen	19
Aanbevelingen	20
Lokaal beleid	22
Signalen	22
Ervaringen	22
Aanbevelingen	22

Wat na de pandemie?

Signalen en aanbevelingen van mensen in armoede

1. Algemeen

Twee jaar coronacrisis heeft zwaar gewogen op de hele samenleving, op elke mens.

Voor mensen die daarvoor al in armoede leefden of kwetsbaar waren, heeft de crisis er extra zwaar op ingehakt. Van bij de start van de coronacrisis verzamelde het Netwerk tegen Armoede signalen en getuigenissen over de impact op het leven van mensen in armoede in een signalenbundel. In de Signalenbundel 2.0 verzamelden we ervaringen en signalen uit onze verenigingen na één jaar coronacrisis. Na twee jaar is de coronacrisis helaas nog niet helemaal bezworen. Nu pas worden de gevolgen op middellange en langere termijn duidelijk. De financiële en mentale tol zijn hoog, té hoog voor zij die er reeds alles aan deden om aansluiting te vinden op de samenleving. De opeenvolgende crisissen hakken er stevig op in: corona, de overstromingen, de energiecrisis en nu ook de oorlog in Oekraïne met stijgende voedselprijzen en inflatie tot gevolg. Zoals steeds, blijken de gevolgen zwaarder door te wegen op de meest kwetsbaren. Gelukkig konden de verenigingen van het Netwerk tegen Armoede in 2022 hun deuren terug openen en ook meer vindplaatsgericht werken. Nog veel meer dan vroeger gingen wij naar de mensen zelf toe.

De 57 verenigingen waar armen het woord nemen zagen de hulpvragen in 2020 en 2021 exponentieel stijgen door de coronacrisis. Het water staat bij steeds meer mensen aan de lippen. De verenigingen vingেন massaal mensen op die niet of zeer moeilijk toegang vonden bij sommige eerstelijnsdiensten. De gewijzigde dienstverlening, die veelal digitaal of telefonisch verliep of via afspraak, wierp veel extra drempels op voor mensen in armoede die minder toegang hebben tot digitale tools, diensten en skills. We zien vandaag helaas dat heel wat diensten de beperkte dienstverlening aanhouden, met beperkt geopende loketten, dienstverlening die amper telefonisch bereikbaar is en ook op digitale aanvragen traag of soms zelfs helemaal niet reageert. We zullen hier blijven de aandacht op vestigen. De digitale kloof was nooit eerder zo immens zichtbaar. Er kwam een tsunami aan hulpvragen die vooral gingen over noodhulp, zoals voedselhulp door een totaal gebrek aan een leefbaar inkomen; huisvesting en energie- problemen; én de nood aan mentale ondersteuning door immense stress en isolement. Het belang van een sterke gezondheidszorg, toegankelijke eerstelijnsdiensten, een leefbare woonst, betaalbare energiefacturen en inkomensbeschermende maatregelen werd nog meer op scherp gesteld door de coronacrisis. De tijdelijke steunmaatregelen de voorbije twee jaar bleken onvoldoende om armoede structureel, op lange termijn, weg te werken. Dat bleek ook uit de eindejaarsbevraging 2021 van het Netwerk tegen Armoede bij de 57 verenigingen.

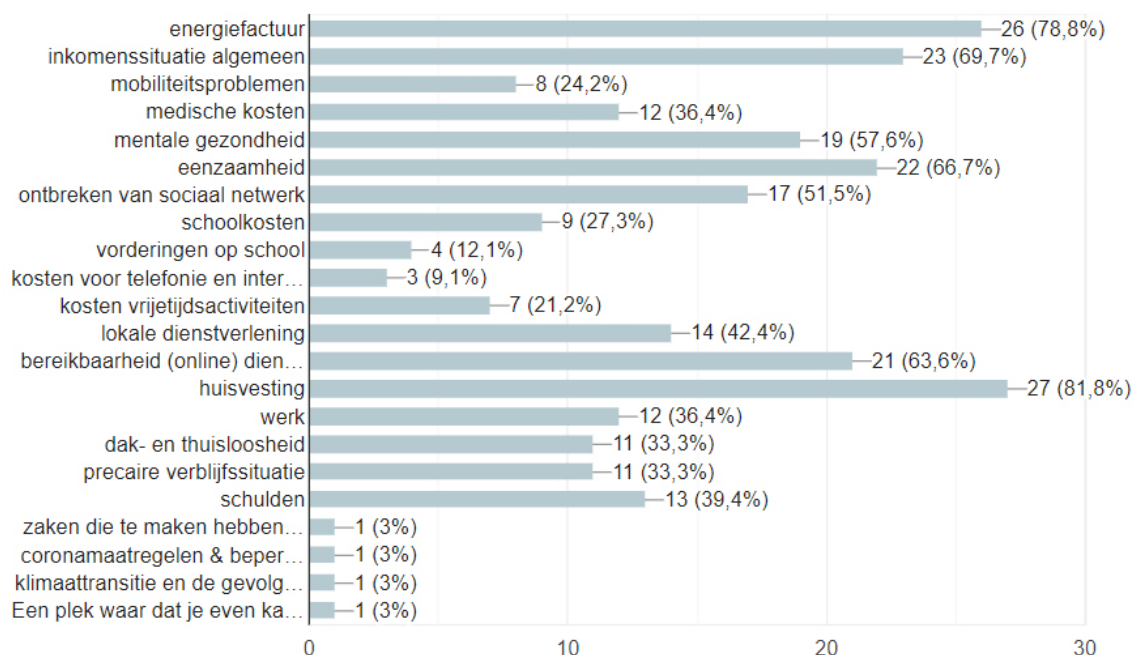
Uit de eindejaarsbevraging 2021 bleek ook dat mensen in armoede zich het meeste zorgen maakten over hun huisvesting en energiefactuur. Die nemen de grootste hap uit hun budget. Mensen hadden een verhoogd verbruik van elektriciteit, water en later ook aardgas doordat ze verplicht moesten thuis blijven, de kinderen thuis waren. Onmiddellijk wisten gezinnen in armoede dat ze dat extra verbruik niet zouden kunnen betalen. We kenden bovendien enorm stijgende energieprijzen in 2021 die nu onbeheersbaar geworden zijn door de oorlog. De energieprijzen bereiken recordhoogtes en zelfs de verlenging van de

De volledige signalenbundel is beschikbaar op de website netwerktegenarmoede.be

tijdelijke uitbreiding van het sociaal tarief voor energie tot 30/9/2022 zal vermoedelijk weinig soelaas brengen op lange termijn. Het Netwerk tegen Armoede weet nu al dat de verankering van het sociaal energietarief op lange termijn de enige manier is om de 20% armste burgers van het land structureel te beschermen tegen regelrechte energiarmede zodat ze niet in de kou en in het donker zitten. Tegelijk heeft de coronacrisis de nood aan betaalbare, kwaliteitsvolle en energiezuinige woningen heel scherp gesteld. Die nood wordt helaas voor veel mensen met een laag inkomen niet ingevuld. Een betere kwaliteit en betaalbaarheid op de private en sociale huurmarkt wordt dé uitdaging van de komende jaren.

Een tweede cruciaal thema is beschikken over een leefbaar inkomen. **De inkomenssituatie van heel wat mensen blijft zeer precair, zeker door de stijgende prijzen voor basisbehoeften en consumptiegoederen.** Gezinnen in armoede hebben alleen budget om te consumeren en ondervinden serieuze nadelen door inflatie en stijgende voedselprijzen. Een financieel tekort drijft mensen in armoede ook in totaal isolement. Gevoelens van eenzaamheid en stress door de onzekerheid blijven sinds de coronacrisis immens hoog en dat weegt op de mentale gezondheid van mensen in armoede. De nood aan meer en sterkere structurele maatregelen was nooit zo groot. Een nieuwe groep van 'nieuwe armen' dreigt mee de dieperik in te gaan.

Deze bundel die de situatie na twee jaar coronacrisis beschrijft, bevat een **aantal signalen en ervaringen van mensen in armoede uit de verenigingen waar armen het woord nemen. De bundel is opgebouwd rond zeven thema's:** inkomen, sociaal isolement en vrije tijd, communicatie en toegankelijkheid van diensten, zorg en gezondheid, onderwijs, wonen en lokaal sociaal beleid. **De structurele problemen die de coronacrisis op scherp stelde verdienen ook structurele oplossingen en maatregelen.** We nemen per thema ook een aantal aanbevelingen voor na de pandemie op, op basis van de signalen en ervaringen.

Aanbevelingen van de verenigingen voor de diverse overheden

De verenigingen formuleerden voor de overheden verschillende maatregelen en wensen.

Voor de **Vlaamse Regering** gaat het onder meer over meer betaalbare (sociale) woningen en lagere energiefactuur op het vlak van wonen, een maximumfactuur in het secundair onderwijs en digitalisering op maat van alle leerlingen, de erkenning van competenties en vaardigheden van kwetsbare mensen op het vlak van werk, een hogere sociale toeslag in het Groeipakket om de strijd tegen kinderarmoede te versterken, een meer integrale hulpverlening op maat van kwetsbare gezinnen met een complexe armoedeproblematiek, meer waardering van participatie van mensen in armoede en invoering van armoedetoetsen bij nieuwe beleidsplannen.

Van de **federale regering** vragen ze de automatische rechtentoekenning in zoveel mogelijk levensdomeinen, zeker voor het waarborgen van sociale verzekeringen, het optrekken van de laagste inkomens tot boven de armoedegrens, de hervorming van de collectieve schuldenregeling om een menswaardig leefgeld te garanderen, het bestrijden van klimaatarmoede en het garanderen van een sociaal rechtvaardige klimaattransitie en een correct, duidelijk en menselijk migratiebeleid.

De Brusselse verenigingen raden de **Brusselse regering** aan om meer betaalbare (sociale) woningen in de hoofdstad te voorzien, de meest kwetsbare mensen in de samenleving (vb. dak-en thuislozen, mensen zonder papieren ...) beter te ondersteunen en op te volgen, de digitale kloof te dichten en de (eerstelijns)dienstverlening toegankelijker te maken.

Aan de lokale besturen vragen de verenigingen tot slot een laagdrempeliger en toegankelijker dienstverlening, een meer integraal zorgaanbod met 1 vast aanspreekpunt, een lokale armoedetoets voor beleidsplannen, de verhoogde participatie van mensen in armoede en hun lokale verenigingen, de strijd tegen eenzaamheid en isolement en een armoedebewust beleid en lokaal armoedeplan samen met verenigingen.

Wat na de pandemie?

Signalen en aanbevelingen van mensen in armoede

2. Inkomen

Signalen

Mensen in armoede geven aan dat de kosten sinds het begin van de pandemie alleen maar zijn gestegen. Het gaat over de prijs van energie en voedsel, maar ook over de huurprijs van een sociale woning. De stijging van het totale beschikbaar inkomen is niet evenredig mee gestegen. Dat betekent dat mensen met hetzelfde inkomen dat al precair was, nog hogere uitgaven moeten bekostigen. De torenhoge energieprijzen leggen een extra zware druk op het al krappe budget.

Ze ondervonden bovendien problemen bij de aanvraag of uitbetaling van uitkeringen en toelagen. De moeilijkheden rond inkomen en toegankelijkheid van diensten zijn sterk aan elkaar gelinkt. Mensen in armoede geven aan dat ze amper terechtkunnen bij de OCMW-assistent als gevolg van thuiswerk en sterk beperkte fysieke en telefonische toegankelijkheid. Tegelijk stellen we vast dat heel wat OCMW's en CAW's wel grote inspanningen gedaan hebben om open en bereikbaar te blijven. **Diensten als vakbonden, de hulpkas en mutualiteiten zijn moeilijker bereikbaar.** De financiële impact is groot. Soms leidt dat tot het niet-opnemen van rechten en haken mensen af.

De verschillen tussen hulpverlening door individuele maatschappelijk assistenten en tussen OCMW's per regio zijn groot. Veel mensen in armoede geven aan dat ze premies en tegemoetkomingen mislopen doordat een assistent dit niet ter sprake brengt. Alleen wie zijn of haar hulpvraag duidelijk kan verwoorden of geluk heeft met de maatschappelijk assistent in kwestie, lijkt vooruit geholpen te worden. Andere mensen geven het op en vragen er niet meer actief naar. Het Netwerk tegen Armoede pleit voor **automatische rechtentoekenning** zodat mensen kunnen krijgen waar ze recht op hebben.

Verenigingen stellen een grotere vraag naar voedselhulp vast. Mensen belanden niet enkel door inkomensverlies in armoede, maar ook door hogere uitgaven. Ze getuigen ook over extra controles en strengere voorwaarden om toegang te krijgen tot voedselhulp.

Ervaringen

“De stijgende prijzen voor energie, voeding en verzorgingsproducten zorgen voor enorm veel stress. Het is enorm zwaar om nog rond te komen, de angst om opnieuw in schulden te geraken is groot. Ik moet bewust keuzes maken: al dan niet een rekening betalen, medicatie gaan halen of niet, nog meer nee zeggen tegen de kinderen, ... Op mijn eigen zorg bespaar ik al langer.” (ervaringsdeskundige Whitney)

“Ik denk dat we weer in armoede gaan belanden op deze manier, als het al niet zo ver is. We hebben geen sociaal tarief en dat maakt het juist moeilijker. Dat geeft me stress, ik ben

Wat na de pandemie?

Signalen en aanbevelingen van mensen in armoede

constant met die cijfers bezig. Ik maak me enorme zorgen als mama. En ik vind dat soms heel moeilijk en confronterend." (Romina, De Mozaart Lokeren)

"Vorige week heb ik opnieuw mijn meterstanden moeten doorgeven. Ik hou mijn hart vast voor de eindafrekening. Als mijn sociaal tarief opnieuw fors stijgt, zit ik met een probleem. Ik zit namelijk in schuldbemiddeling. Mijn zoontje en ik leven van 40 euro per week." (Nathalie, A'kzie Kortrijk)

"Ik doe vanalles om te besparen, maar het moet leefbaar blijven. Ik zet enkel de verwarming aan in de badkamer voor mijn kinderen. Ik zeg hen dat we samen gezellig onder een dekentje kruipen in de zetel 's avonds. Zo probeer ik hen niet te confronteren met de moeite die ik heb om mijn facturen te betalen." (Tessa, Mensen voor Mensen Aalst)

"Een van onze leden ontving een leefloon onder voorwaarde dat hij werk zocht en vrijwilligerswerk deed. Omwille van corona kon hij dat vrijwilligerswerk niet meer doen. Hij is daardoor zijn leefloon verloren."

"Er zijn een tijdje geen kortingen meer geweest in winkels. Dan merk je wel dat je meer moet betalen voor bepaalde basisproducten. Dat voel je dan wel." (ervaringsdeskundige Cindy Van Geldorp)

"Ik heb heel wat mensen door de mazen van het net zien vallen omdat ze moeilijk konden aantonen dat hun koopkracht daalde door de coronacrisis. Dat was één van de voorwaarden om steun te kunnen krijgen." (Marie, Mensen voor Mensen Aalst)

Aanbevelingen

1. **Laat de inkomensversterkende steunmaatregelen maximaal terechtkomen bij de financieel meest kwetsbare groepen.** Ken de rechten automatisch toe, bijvoorbeeld via het Groeipakket. Kijk niet enkel naar inkomensverlies, maar ook naar hogere uitgaven.
2. **Breid de doelgroep die recht heeft op een sociaal tarief voor elektriciteit en gas structureel uit,** in plaats van dat te doen via een tijdelijke maatregel.
3. **Verhoog ook het leefgeld** onder schuldbemiddeling in geval van inflatie.

3. Sociaal isolement en vrije tijd

Signalen

Dat vrije tijd belangrijk is werd luidkeels bevestigd door de coronacrisis. Kunnen ontspannen is een basisbehoefte en een grondrecht van elke mens. Het zorgt voor afleiding en het gevoel erbij te horen. Tijdens de afgelopen coronaperiode kwam dit grondrecht onder druk te staan. Cultuur, sport, vakantie en zelfs vrijwilligerswerk moesten wijken, waardoor veel mensen hun uitlaatklep verloren.

De gevolgen waren navenant. Het sociale netwerk van veel mensen hangt samen met hun vrijetijdsbesteding. **Met het wegvallen van die kansen om te verbinden, raakten mensen geïsoleerd en belandden in eenzaamheid.** Ze kampten vaker met psychische problemen, verloren perspectief en vergleden in crisissituaties.

De verenigingen, die van onschatbare waarde waren voor mensen tijdens de coronacrisis, verloren veel mensen. Mensen die ook nu niet meer over de vloer komen. Uit angst, maar ook door steeds dieper in armoede te verzakken.

De coronacrisis zorgde voor een versnelde digitalisering, ook in de vrijetijdssector, waar veel aanbieders zijn overgeschakeld naar online ticketverkoop. Verenigingen ondersteunen hun bezoekers om digitale drempels te overwinnen. Toch blijven veel mensen over die hun weg niet vinden in de digitale wereld.

Tot slot werden bestaande participatiestructuren tijdens de coronacrisis “on hold” gezet, in het bijzonder de lokale netwerken vrijetijdsparticipatie. Daardoor was het vrijetijdsbeleid de afgelopen twee jaren beperkt gestoeld op de stem van mensen in armoede.

De Vlaamse overheid (Toerisme Vlaanderen) kwam tegemoet aan de sterke daling van boekingen bij vakantieaanbieders door de coronacrisis door het aanbieden van verschillende steunmaatregelen¹. Via deze steunmaatregelen werd een **verhoogde korting mogelijk gemaakt van 65% (in plaats van 30%) op het aanbod van Iedereen Verdient Vakantie.** Zo werden daguitstappen en vakanties betaalbaarder voor meer gezinnen in armoede. Dit zorgde voor een enorme stijging van de boekingen: 2500 boekingen tov 2019 (850 boekingen verblijf, 1.300 daguitstappen, en 350 georganiseerde vakanties). We kunnen concluderen dat een structureel verhoogde korting werkt. Het aanbod werd via de verhoogde korting van Iedereen Verdient Vakantie toegankelijker, en er werden nieuwe doelgroepen bereikt (die zonder de verhoogde korting niet op vakantie zouden gaan).

¹ De steunmaatregelen bestonden uit: Steun aan kwetsbare vakantiegangers (2 milj) waaronder 2 subsidieoproepen Ontdekkingstroef: 96 projecten, Steun aan Rap op Stap Kantoren (400k), contingenten sociaal tarief (4,8milj), fonds Vakantie voor Iedereen (500k).

Ervaringen

"Tijdens de eerste lockdown heb ik me heel eenzaam en angstig gevoeld: ik zat alleen tussen vier muren, en wist niet waar naartoe. Gelukkig kon ik tussen de lockdowns door wel op woensdag en vrijdag blijven werken in het sociaal reisbureau van De Mozoart. Daar zie ik mijn vrienden, zij zijn mijn dam tegen eenzaamheid. Ik weet niet hoe ik het anders zou redden." (Orenda, De Mozoart Lokeren)

"Bedankt, minister, om de verenigingen open te houden tijdens de coronacrisis en voor de aandacht voor jongeren in armoede." (een jongere tijdens een gesprek met minister Dalle)

"In het begin van de coronacrisis heeft de vereniging waar ik drie keer per week ga, moeten sluiten, zoals alle verenigingen. Het was moeilijk om dan te gaan kijken wat ik moest doen. Er waren niet veel mogelijkheden. Maar toen ze terug openging, was dat een opluchting. Ik had het gemist om buiten te kunnen komen, om een reden te hebben om te kunnen buiten gaan." (ervaringsdeskundige Cindy Van Geldorp)

"Ik heb me er vaak in gefrustreerd dat de zaken vaak bekeken werden met de bril van de middenklasse. Er werd vanuit gegaan dat iedereen een huis met een tuin heeft, en heel wat mogelijkheden. Voor ons was dat niet het geval, en voor heel wat gezinnen ook niet." (ervaringsdeskundige Cindy Van Geldorp)

"Voor de coronacrisis hielp ik regelmatig mensen te verhuizen. Dat viel ineens allemaal wel waardoor ik moest thuiszitten. Dat gaf me stress omdat ik niets om handen had en niet onder de mensen kon komen." (anonieme getuigenis)

"De lockdown liep veel vragen bij mij op. Hoe zou het evolueren? Zouden we nadien terug dezelfde verbondenheid als mensen onder elkaar en als maatschappij kunnen terugvinden? Zou alles terug normaal worden nadien?" (Pawel, Betonne Jeugd)

"Voor mij viel de lockdown in eerste instantie wel mee. Ik woon alleen en ben gewoon van alleen te zijn. Toch was het lastig om geen contact te kunnen hebben met andere mensen." (Evelyne, PSC Open Huis)

"Ik had last van eenzaamheid. Ik kon mijn vrienden niet bezoeken en zij mochten niet bij mij op bezoek komen. We konden enkel contact hebben via de telefoon." (Mouna, Filet Divers)

"De coronacrisis was in zekere zin positief voor mij. Ik was in een gesloten instelling om terug te keren naar mijn thuisland. Maar door de coronamaatregelen moest ik niet terug en ben ik vrijgelaten." (anonieme getuigenis)

"Ik kon mijn dochter niet zien omdat ze te ver woont, en zelfs mijn buurvrouw niet die tegenover mij woont. Ik kon enkel gaan wandelen met mijn hondjes. Dat gaf me veel stress." (Ann, De Lage Drempel)

Aanbevelingen

1. **Underschat de kracht van vrije tijd niet en erken het als een grondrecht.** Voor mensen in armoede zijn cultuur, sport en vrije tijd een lichtpunt. Investeer voldoende in ontspanning, omdat dit de weg effent naar groeikansen in andere levensdomeinen.
2. **Investeer voldoende in toeleiding.** Willen we de coronacrisis te boven komen, dan moeten we inzetten op het (opnieuw) bereiken van de meest kwetsbaren. Outreachend werken is daarvoor een belangrijk wapen.
3. **Zet als aanbieder in op verschillende boekingskanalen.** Blijf naast digitale boeking ook investeren in fysieke mogelijkheden om te reserveren.
4. **Zorg voor voldoende inspraak van mensen in armoede in het vrijetijdsbeleid.** Start bestaande overlegstructuren weer op en betrek daarin verenigingen en andere armoedeorganisaties.
5. **De korting op de daguitstappen en vakanties uit het aanbod van Iedereen Verdient Vakantie dient structureel opgetrokken te worden.** De cijfers laten zien dat de extra korting tijdens de coronacrisis een enorme stijging van boekingen teweegbracht (2.500 boekingen tov 2019). Er werden dus veel meer mensen/gezinnen in armoede bereikt, die anders niet konden boeken. Een belangrijk signaal is dat dit systeem met gedeeld engagement/korting verduurzaamd kan worden.

4. Communicatie en toegankelijkheid

Signalen

De digitalisering van onze maatschappij is al jaren aan de gang. De coronapandemie versnelde dit proces. Heel wat diensten sloten fysiek en schakelden over op digitale dienstverlening. Twee jaar later zien we dat de fysieke dienstverlening nog niet terug op hetzelfde niveau is als voor de coronapandemie. Veel diensten blijven werken op afspraak en/of via online of telefonische beschikbaarheid en zullen dit vermoedelijk ook na de coronacrisis aanhouden.

In de praktijk betekent dit dat mensen elders gaan aankloppen met hun vragen. Vaak is dit bij sociaal werkers en middenveldorganisaties. Zij zien zo hun werklast stijgen. Daardoor blijft er minder tijd over voor hun kerntaken, namelijk mensen ondersteunen en laten participeren.

Er gaan al heel wat middelen naar digitale inclusie. Relancemiddelen richten zich daarbij voornamelijk op de eindgebruiker. Er zijn tal van initiatieven waarbij mensen tijdens vormingsmomenten leren om met digitale toestellen en toepassingen om te gaan.

Ook de verantwoordelijkheid aan de aanbodzijde van dit verhaal moet belicht worden. Zo is het belangrijk dat digitale toepassingen gebruiksvriendelijk en toegankelijk zijn en dat dienstverleners alternatieven behouden voor hun digitale dienstverlening, met een telefoonnummer en fysieke loketten.

Internettoegang thuis is absoluut prioritair. “Veel mensen krijgen het advies om hun internetabonnement op te zeggen om kosten te besparen. Dus enerzijds wordt internet als luxe beschouwd, anderzijds wordt van mensen wel verwacht dat ze alles digitaal meedoen.” (De Lage Drempel, Mechelen).

Toen de deur openging voor een ruimer gebruik van de coronapas, had iedereen vaker zijn Covid Safe-app nodig. Maar zowel voor min-18 jarigen als voor ouderen en kansarmen was inloggen soms ingewikkeld en speelt de digitale drempel. Niet iedereen is in het bezit is van een (recente) smartphone, laat staan dat die er vlot apps mee downloadt. **De invoering van de (digitale) coronapas betekende een extra drempel voor kwetsbare mensen** omdat ze er niet makkelijk aan geraken. Ze liepen het risico opnieuw uitgesloten te worden. Het Netwerk tegen Armoede kaartte dit aan om te vermijden dat er zo een samenleving in twee snelheden zou ontstaan. Het is belangrijk mensen goed te informeren en steeds ook een papieren versie van het Covid Safe ticket aan te bieden dat ze telefonisch of aan een loket kunnen aanvragen.

De informatie over de coronamaatregelen was vaak verwarrend omdat ze snel veranderde **en niet op maat** van kortgeschoolden of anderstaligen was. Gelukkig heeft een

werker van onze vereniging De Zuidpoort in Gent alle schema's en communicatie proberen om te zetten naar grafieken met icoontjes en duidelijke taal op de website watmag.be. Daardoor werd voor heel wat mensen uit onze verenigingen meteen duidelijker wat wel of niet mocht. De federale overheid heeft deze infografieken later gelukkig overgenomen.

Ervaringen

“Mijn jongste dochter is overleden in volle coronacrisis. Ik moest contact opnemen met het OCMW i.v.m. de begrafenis kosten. Ik had verdriet en vond het erg dat ik nergens terecht kon met mijn verhaal. Je verhaal doen aan de telefoon, dat is niet evident. Na een hele tijd is er uiteindelijk iemand van het OCMW aan huis gekomen en dat ging veel beter.” (Myriam, De Mozaart Lokeren)

“Ik denk dat er soms heel snel gecommuniceerd is. De hoeveelheid van communicatie was niet altijd makkelijk om te begrijpen. De ene week was het zus, de andere week zo. Dat is heel lastig voor mensen om te kunnen volgen. Soms is het beter wat meer tijd te nemen om zaken in de diepte te bekijken en bespreken, dan dat je vandaag een mondkapje moet dragen en morgen alweer niet meer.” (ervaringsdeskundige Cindy Van Geldorp)

“Ik had contact met mijn maatschappelijk werkster via WhatsApp. Ze antwoordde niet altijd onmiddellijk, maar het was dan ook niet dringend. Doordat ik in schuldbemiddeling zit, was ik helaas niet op de hoogte dat ik coronasteun had gekregen.” (Peggy, De Springplank Sint-Niklaas)

“In het begin heb ik de persconferenties over de coronamaatregelen gevolgd. Maar de maatregelen veranderden zo snel dat ik na een tijd afgehaakt heb. Ik vertrouwde erop dat ze me wel zouden zeggen wat ik moest doen als ik ergens kwam.” (Nicole, Recht-Op Antwerpen)

Aanbevelingen

1. **Welzijnsdiensten: zet in op multikanaal dienstverlening.** Dat betekent dat elke digitale toepassing eenvoudig te gebruiken moet zijn, maar ook dat elke vraag of ondersteuning ook telefonisch of per post én fysiek aangevraagd kan worden
2. **IT-ontwikkelaars: zet in op de gebruiksvriendelijkheid van online toepassingen.** De city deals 'e-inclusion by design' zijn alvast veelbelovend. Het Vlaams Netwerk tegen Armoede vraagt uitdrukkelijk om ook in dialoog te gaan met weinig-digitaalvaardige mensen om zo een goed zicht te krijgen op de drempels en uitdagingen.

3. **Beleid: aanbevelingen over de toegankelijkheid van dienstverlening**

a) **Investeer structureel in digitale inclusie**

E-inclusieve dienstverlening moet de norm worden. Tot op vandaag is digitale inclusie in Vlaanderen een erg versnipperd domein met vooral projectmiddelen. Een overkoepelend, gecoördineerd beleid met duidelijke plannen en afgebakende budgetten zou een grote stap vooruit zijn. Een e-inclusieve dienstverlening die structureel is ingebed, kan voortbouwen op de drie pijlers waarop de Digibanken gestoeld zijn.

De voorwaarden die de website [e-inclusie.be](https://www.e-inclusie.be) van Mediawijs suggereert, zijn gelijkaardig:

1. Investeer in publieke digitale ruimtes
2. Zet in op digitale vaardigheden, op maat van kwetsbare groepen
3. Zorg voor een gratis digitaal aanspreekpunt

b) **Internettoegang- en verbinding als basisvoorziening**

Kwetsbare mensen hebben vaak een beperkt netwerk, zeker in coronatijden. Het is belangrijk om in contact te blijven met de buitenwereld. De tarieven voor telefonie en internet zijn nog altijd te hoog voor mensen in armoede. Ze vormen een drempel en dragen bij tot de digitale kloof waar ze tegenaan kijken. Internettoegang thuis is daarom absoluut prioritair. Dit kan gestimuleerd worden met een toegankelijk sociaal internettarief dat automatisch wordt toegekend of gratis draadloze netwerken.

Het Vlaams Netwerk tegen Armoede pleit in het Jaarboek Armoede en Sociale Uitsluiting (2020) voor een uitbreiding van het sociaal tarief voor internet en telefonie, zoals bij water en energie: "Het huidige sociaal tarief is zowel qua doelgroep als qua korting te beperkt om mensen in armoede toegang tot het internet en telefonie te kunnen verzekeren. Een uitbreiding van het sociaal tarief zou minstens gericht moeten zijn op mensen die recht hebben op een verhoogde tegemoetkoming. Daarbovenop pleiten wij voor de verhoging van de maandelijkse forfaitaire tussenkomst in het sociaal tarief op basis van wat mensen maandelijks nodig hebben om volwaardig te participeren en op basis van wat haalbaar is voor huishoudens." We adviseren om het sociaal tarief minstens automatisch toe te kennen aan mensen met een verhoogde tegemoetkoming, zodat mensen zich daar geen zorgen over hoeven te maken. Mensen moeten dan niet zelf uitpluizen waar ze recht op hebben en hoeven geen - vaak voor hen te ingewikkelde - administratieve stappen te ondernemen. Daardoor komt er ruimte om andere problemen aan te pakken. Het zal er ook voor zorgen dat mensen minder te maken krijgen met achterstallige betalingen van hun factuur.

c) **Stimuleer een digitaal inclusiebeleid in elke organisatie**

We vragen aan overheden, instellingen, voorzieningen en scholen om in te zetten op digitale inclusie. Ga er niet van uit dat hun inwoners, cliënten en leerlingen zelf kunnen zorgen voor

Wat na de pandemie?

Signalen en aanbevelingen van mensen in armoede

hun digitale toegang en over de nodige kennis beschikken. Geef hen de middelen en ondersteuning om daar mee zorg voor te dragen.

d) Blijf investeren in de niet-digitale poot

Zelfs het best mogelijke sociaal e-inclusiebeleid dat rekening houdt met alle drempels en valkuilen zal niet kunnen verhinderen dat mensen achterblijven. Er is een groep mensen die zelfs met een aangepast leeraanbod nooit zelfstandig zal komen tot digitaal reserveren, aanmaken van accounts, bijhouden van wachtwoorden, opzoeken van informatie ... Dit heeft te maken met de context waarin deze mensen leven: stress verkleint de leercapaciteit, kortgeschoold zijn maakt leren een grotere uitdaging, een laag inkomen zorgt dat het beschikken over internet en een computer niet vanzelfsprekend zijn, noodgedwongen in overlevingsmodus leven dwingt je tot andere prioriteiten ... E-inclusie betekent met andere woorden ook oog hebben voor niet-digitale alternatieven. Voorzie daarom ook alternatieven voor wie (nog) geen toegang heeft tot online dienstverleningen, in de vorm van fysieke loketten, een telefoonnummer, briefwisseling ...

De Stad Oostende bood tijdens de coronacrisis gratis mondmaskers aan, maar deelde die niet automatisch uit. "Je moet de mondmaskers online aanvragen. Voor de online aanvraag is het verplicht een e-mailadres in te vullen. Mensen zonder e-mailadres kunnen het mondmasker dus zelfs niet aanvragen, ook niet met technische hulp. Samen DiVers vult in dat geval het e-mailadres van de organisatie in. Een telefonische aanvraag doen kan ook. Maar ook dat is moeilijk wanneer je de taal niet voldoende spreekt of onvoldoende belwaarde hebt." (Samen DiVers, jaarboek 2020).

STA-AN voorspelt dat een analoog spoor binnen diensten en organisaties zelfs de nodige ruimte kan bieden voor mensen om een digitaal leerpad aan te gaan (minder druk, meer interne motivatie, minder frustratie, het eigen tempo bepalen ...). Tot slot merken we op dat sommige organisaties een meerprijs vragen voor analoge diensten. Zo worden kwetsbare burgers twee keer geraakt.

Wat na de pandemie?

Signalen en aanbevelingen van mensen in armoede

5. Zorg en gezondheid

Signalen

Heel wat mensen in armoede stellen doktersbezoeken, behandelingen en onderzoeken uit, uit angst voor het virus of uit onwetendheid. Ze passen soms op eigen houtje medicatie aan. Ze stoten op lange wachtlijsten omdat ze pas hulp zoeken als het echt niet meer gaat.

Kwetsbare mensen hebben vaak te maken gehad met extra stress door de coronacrisis. Het voortdurend samenleven als gezin, langdurig isolement, de opbouw van stress, de afwezigheid van een uitlaatklep gaven extra spanningen binnenshuis. Mensen hebben vaak al een zwakkere gezondheid en hadden daardoor schrik om besmet te worden. Daardoor verlieten ze minder vaak hun woning of vermeden contact met andere mensen. De hogere kostprijs voor basisproducten en de hogere energieprijzen gaven extra kopzorgen.

Verenigingen vingen signalen op van mensen die twijfelen om zich te laten vaccineren uit angst voor eventuele bijwerkingen, door valse getuigenissen en fake news. Mensen zijn bang en willen dat de overheid ook duidelijk alle risico's communiceert.

Heel wat mensen stelden gezondheidszorg (noodgedwongen) uit tijdens de coronacrisis. Ze bespaarden op gezondheidskosten en stelden een bezoek aan de dokter, tandarts, ziekenhuis of andere gezondheidsinstellingen uit. Sommige mensen stelden de betaling van hun bijdrage aan het ziekenfonds, zorgkas of aanvullende ziekteverzekeringen uit. Daar kwam bovenop dat een wijziging binnen de wetgeving van de mutualiteiten vanaf 1/1/2022 ervoor zorgt dat leden maar liefst 2 jaar lang kunnen worden geschorst in 2022 en 2023 voor een recht op aanvullende verzekering, zoals een tand- of hospitalisatieverzekering. De maatregel kan voor zwarte sneeuw zorgen in kwetsbare gezinnen, met zware gezondheidsproblemen en schrijnende toestanden tot gevolg.

Door de versoepelde quarantaineregels met meer zelftesten moesten mensen dieper in de buidel tasten. Voor mensen in armoede is elke euro die ze extra moeten uitgeven een euro te veel, ook al betalen mensen met een verhoogde tegemoetkoming maar 1 euro voor een zelftest. We pleitten daarom voor een basispakket gratis zelftests, zeker voor jongeren. Een aantal lokale besturen bood gelukkig een pakket zelftests aan voor kwetsbare mensen.

Door een eerdere afbouw van bedden en begeleiding van patiënten in de psychiatrische zorg is het opvangnet minder groot. Psychiatrische patiënten worden vaak doelbewust toegeleid naar onze armoedeverenigingen vanuit de zoektocht naar een dagbesteding. Het probleem is dat deze mensen veel meer ondersteuning en omkadering nodig hebben dan dat de verenigingen kunnen bieden. Een aantal verenigingen signaleerde een zeer grote impact van deze praktijk op hun werking en bezoekers. Zij vinden geen gehoor in de lokale zorgvoorzieningen. Het Netwerk tegen Armoede heeft deze problemen

gesignaleerd op een structureel overleg met Vlaams minister Wouter Beke en de Vlaamse overheid.

Ervaringen

“Door hogere kosten tijdens coronacrisis, heb ik mijn bijdrage aan het ziekenfonds niet betaald. Nu word ik gestraft met een schorsing van twee jaar. Ik heb nu enkel nog recht op de basistussenkomst.”

“Bijna iedereen had erg veel stress. Ze zien dat ook hun kinderen eronder lijden en daardoor voelen ze zich nog slechter. Veel kinderen lijken ook verslaafd aan het scherm. Het wordt moeilijker dat te verbieden omdat het al moeilijk genoeg is en er zo weinig toegelaten is.”

*“De coronacrisis was geen evidente periode. Ik kreeg het nieuws dat ik zwanger was. Drie dagen later kreeg mijn vriend de diagnose van beenmergkanker. We moesten altijd alleen naar het ziekenhuis voor afspraken. Voor de beenmergtransplantatie was mijn vriend drie weken in isolatie in het ziekenhuis. We hadden enkel telefonisch contact. Voor de bevalling was ik dan weer vier dagen in het ziekenhuis. Enkel mijn vriend was erbij, de kinderen niet.”
(Jessica, De Mozaart Lokeren)*

“Ik wou die stress niet op mijn zoontje reflecteren, maar moest vaak nee zeggen of wat hij vroeg. Daardoor voelde ik me vaak gefaald als ouder. Niet omdat het niet kon, maar omdat het niet mocht vanuit de overheid. Daardoor heb ik het vaak moeilijk gehad, en kreeg ik de tranen in de ogen.” (ervaringsdeskundige Cindy Van Geldorp)

“Ik vond het lastig dat ik niet bij de huisarts kon gaan als ik gezondheidsproblemen had. Er waren wel online gesprekken mogelijk, maar ik had dat nog niet gedaan. Ik heb dan moeten leren om online gesprekken met de computer te kunnen hebben.”

*“Tussen de lockdowns heb ik de diagnose van borstkanker gehad. Daardoor moest ik extra opletten. We namen filmpjes op voor een project. We konden niet in groep samenkomen. Daardoor miste ik de groepsdynamiek wel, maar we konden wel meer in de diepte gaan.”
(Martine, De Schakel)*

“Door de coronacrisis is alles duurder geworden. Daardoor heb ik mijn lidgeld van het ziekenfonds niet betaald. Nu heb ik een brief van schorsing gekregen voor een periode van twee jaar. Ik overweeg me aan te sluiten bij de Hulpkas omdat ik daarvoor niet moet betalen.”

Aanbevelingen

1. **We vragen om de wijziging van de wetgeving voor de ziekenfondsen terug te draaien en bij te sturen.** We pleiten ervoor de huidige regeling te behouden waarbij mensen die achterstallen hebben, zich in regel kunnen stellen met de mutualiteit

Wat na de pandemie?

Signalen en aanbevelingen van mensen in armoede

binnen de 24 maanden en daarna op korte tijd terug gebruikmaken van de ziekteverzekering.

2. **Zorg terug voor meer bedden en begeleiding van patiënten in de psychiatrische zorg** zodat ze de juiste ondersteuning en omkadering kunnen krijgen.

Wat na de pandemie?

Signalen en aanbevelingen van mensen in armoede

6. Onderwijs

Signalen

Ondanks inspanningen om kwetsbare gezinnen computers te bezorgen, is nog niet iedereen voldoende uitgerust. **Sommige leerlingen en ouders zijn nog altijd niet digitaal mee.** Ook is er nog veel nood aan ondersteuning in digitale vaardigheden.

Scholen staan zwaar onder druk om leerachterstanden op te vangen en met de steeds wisselende coronasituatie en -maatregelen om te gaan. Leerkrachten geven bijvoorbeeld het signaal dat ze niet meer toekomen aan zorgtaken en dat **vooral kwetsbare leerlingen er net de dupe van zijn.** Deze druk zal niet meteen verdwijnen, zeker niet als we kijken naar het lerarentekort. Tegelijk krijgen we signalen van ouders dat het lastig is om de relatie met de school te behouden of op te bouwen. Hun kinderen hebben bijvoorbeeld net nu extra nood aan die zorg vanuit de school. Verenigingen zijn zoekende: Hoe kunnen we daarmee omgaan? Welke houding kunnen we aannemen, wat kan er wél? De onderliggende thema's waar verenigingen mee bezig zijn en waar scholen meer geconfronteerd worden, zijn vaak dezelfde (relatie tussen ouder en school, digitalisering ...). Maar het is moeilijk om veranderprocessen in gang te zetten in deze context. Het is belangrijk om na te denken en te communiceren over wat wél zinvol of haalbaar is in de huidige context, hoe we kunnen inzetten op versterken, vertrouwen, hoe gezinnen én scholen ondersteund moeten worden ...

Verenigingen geven aan dat **sommige scholen heel creatief omgaan met de uitdagingen** waar ze voorstaan. Ze startten met stoepbezoeken, WhatsApp-groepjes met ouders, scholen stellen mondkapjes ter beschikking ... Ouders appreciëren dat.

Ervaringen

“Mijn zoontje is in de derde kleuterklas gestart, wat een heel belangrijk jaar is in de opstap naar het eerste leerjaar. Er is een aantal keren het bericht gekomen dat de school moest sluiten door besmettingen. Sommige schoolvakanties werden dan verlengd waardoor hij in de derde kleuterklas bij wijze van spreken meer thuis is gebleven dan naar school gegaan.” (ervaringsdeskundige Cindy Van Geldorp)

“Mijn dochter van 16 en ikzelf moesten thuis lessen volgen. Maar we hebben maar 1 laptop. Verder was ook mijn zoontje van 5 thuis van school, en dat in een klein appartement. Via de vereniging kon ik een laptop uitlenen waardoor we toch met 2 tegelijkertijd online lessen konden volgen.” (Bianca, De Mozaart Lokeren)

“Het heeft twee jaar geduurd voor mijn dochter naar het bijzonder onderwijs is kunnen overgaan. Door de coronacrisis en doordat ze thuis lessen moest volgen, is het duidelijk

geworden dat ze beter naar het bijzonder onderwijs zou overstappen.’ (Whitney, stagiair ervaringsdeskundige)

Aanbevelingen

1. **Behoud de positieve veranderingen** die door de crisis in gang gezet zijn. Bijvoorbeeld hoe je kwetsbare ouders en leerlingen probeert te bereiken met wandelingen, hoe het digitale een aanvulling kan zijn op het fysieke (keuze tussen fysieke/online/hybride oudercontacten), de inzet van brugfiguren, creatieve oplossingen voor nieuwe uitdagingen ... Blijf zoeken naar manieren om contact en binding te leggen met ouders, ook wanneer maatregelen dat moeilijk maken.
2. **Geef ruimte aan verenigingen om hun werk in scholen goed te blijven doen.** Geef die ruimte ook aan scholen om na te denken hoe met bepaalde situaties om te gaan en constructief om te gaan met de uitdagingen waar ze voorstaan. Blijf samenwerking opzoeken om elkaars last verlichten en blijf aanwezig.
3. **Zet verder in op het armoedegevoelig en armoedevaardig maken van schoolteams** en zorg voor een duurzame, structurele inbedding van een leerlijn 'omgaan met diversiteit en kansarmoede' doorheen de lerarenopleidingen. Scholen zijn zich bewuster van de financiële uitdagingen waar gezinnen voorstaan. Nu is het belangrijk hen de handvatten te geven om daar een antwoord op te bieden.
4. **Blijf inzetten op het 'opvissen' van afhakers en voorkomen van schooluitval.** Alle actoren (CLB, leerlingbegeleiders, brugfiguren, projectmedewerkers schooluitval, jeugdwelzijn) moeten hierop versterkt worden. Ouders en jongeren merken op dat er meer aandacht is voor mentaal welzijn bij leerlingen en dat is zeker iets wat behouden moet worden.
5. **Zomerscholen worden best niet schools ingevuld**, en mogen zeker niet verbonden worden aan slaagkansen van leerlingen. Remediëren en differentiëren moet tijdens de schooltijd gebeuren. Initiatieven die aan kwetsbare leerlingen kansen bieden op vrije tijd, ontspanning en (talent)ontwikkeling juichen we toe.
6. **Dicht de digitale kloof.** Digitaliseringsplannen kunnen niet uitgerold worden zonder er eerst voor te zorgen dat iedereen 'mee' kan, ook thuis. Betaalbaar internet, voldoende toegang tot toestellen en toegang tot ondersteuning zijn noodzakelijke voorwaarden. Communiceer ook helder met ouders over kosten, voorwaarden enzovoort, zodat niemand voor verrassingen komt te staan.

7. Wonen

Signalen

De coronacrisis heeft de behoefte aan een kwaliteitsvolle woning in een leefbare ruimte pijnlijk blootgelegd. Voor mensen in armoede waren de lockdownperiodes daardoor extra zwaar om dragen. De problemen waren en zijn niet nieuw, maar zijn wel heel nadrukkelijk komen bovendien tijdens de voorbije 2 jaar.

Helaas heeft dat het **beleid op Vlaams niveau niet aangezet om de ambitie in het woonbeleid aan te zwengelen.** De wachtlijst voor sociale woningen wordt jaar na jaar langer tot 170.000 gezinnen in 2021. De huurprijzen op de private huurmarkt blijven records breken, terwijl de kwaliteit in veel woningen op de sociale én private huurmarkt zwaar ontoereikend blijft.

Daar komen geen afdoende antwoorden op vanuit het beleid. De geplande hervorming van de sociale huisvesting dreigt op korte termijn zelfs tot minder in plaats van meer sociale woningen te leiden. Sommige maatschappijen proberen immers woningen van de hand te doen in regio's waar ze niet meer actief zullen zijn. Ondertussen wordt de toegang tot een sociale huurwoning wel zwaar bemoeilijkt via strenge lokale binding, hogere taalvereiste en verplichte inschrijving bij VDAB.

De private huurmarkt blijft een blinde vlek in het Vlaamse woonbeleid. Nochtans is de woonnood onder private huurders met een laag inkomen bijzonder groot. Woningen zijn steeds moeilijker betaalbaar en van steeds slechtere kwaliteit.

Ervaringen

"Ik betaal 650 euro per maand voor een huurwoning in regio Gent, met enkel glas en zonder dakisolatie. Mijn energiefactuur swingt de pan uit. Ik sta ondertussen al 3 jaar op de wachtlijst voor een sociale woning, maar ik heb zeker nog enkele jaren te gaan."

"Ineens zit je 24 op 7 binnen tussen vier muren, met een zoontje dat niet naar school kon gaan. Dat veroorzaakt heel veel spanning en stress, waardoor ik misschien niet altijd op de juiste manier heb gereageerd." (ervaringsdeskundige Cindy Van Geldorp)

"Ik was gefrustreerd dat ik thuis moest zitten tussen vier muren. Ik ga normaal gezien elk jaar wel eens op vakantie. Maar nu ik het geestelijk moeilijk heb, kan ik er niet tussenuit." (Lutgard, Recht-Op Antwerpen)

"Ik ben verhuisd tijdens de coronacrisis. Omdat alles duurder werd, heb ik een aantal zaken laten vallen om de verhuislift te kunnen betalen." (Cindy, Open Armen)

Aanbevelingen

1. **Leg de voorwaarden van lokale binding zoveel mogelijk op het niveau van het werkingsgebied op en niet op het niveau van de gemeente.** In het nieuwe toewijzingsmodel voor de sociale huisvesting, dat uitgerold wordt vanaf 2023, geldt een zeer strenge lokale binding als voorrangscriterium. Kandidaat-huurders moeten 5 jaar onafgebroken in de gemeente gewoond hebben gedurende de voorbije 10 jaar. Door de krapte en de lange wachtlijsten wordt dit in de praktijk een uitsluitingscriterium. Dat is helaas beslist beleid, maar de gemeenten binnen het werkingsgebied kunnen wel nog in consensus de lokale binding op het niveau van (een deel van) het werkingsgebied leggen. Wij zullen er lokaal voor ijveren om dat maximaal te doen.
2. **Schaf het plafond van 15% sociale woningen per gemeente af.** Minister Diependaele verwijst naar de weerstand bij lokale besturen om sociale woningen te creëren op hun grondgebied. Vreemd genoeg ontmoedigt de minister gemeenten die wel grote ambities hebben op het vlak van sociaal woonbeleid. Wie 15% aandeel sociale woningen op zijn grondgebied bereikt heeft, wordt daarvoor afgestraft en komt niet meer in aanmerking voor FS3-leningen, waarbij de Vlaamse overheid tussenkomt. Nochtans zijn ook daar de noden vaak groot en de wachtlijsten nog steeds lang. Een aandeel van 15% sociale woningen staat een sociale mix absoluut niet in de weg. Kijk naar onze buurlanden, die een veelvoud aan sociale woningen hebben in vergelijking met Vlaanderen.
3. **Ontwikkel een dwingender aanpak voor gemeenten om hun bindend sociaal objectief (BSO) te bereiken.** Het klopt dat heel wat gemeenten weinig bereidheid of ambitie tonen om ruimte te creëren voor een (bijkomend) sociaal woonaanbod. De minister van Wonen kan hier zelf veel krachtadiger optreden en een meer dwingend kader creëren. Het BSO is indertijd ontwikkeld als een minimale doelstelling. Door ambitieuze gemeenten te ontmoedigen en onwillige gemeenten te pampieren is het BSO in de praktijk een maximale doelstelling geworden. In die context zal het nog minstens enkele decennia duren voor we de wachtlijsten substantieel kunnen terugdringen.
4. **Stimuleer woonmaatschappijen, ook financieel, om in te huren op de private markt en zo een bijkomend betaalbaar woonaanbod te creëren. Promoot dit model ook nadrukkelijker bij private verhuurders.** De sociale verhuurkantoren zullen straks deel uitmaken van de eengemaakte woonmaatschappijen. We hopen dat die maatschappijen zullen blijven werk maken van de private huurmarkt om snel bijkomend aanbod uit te bouwen.
Dit systeem kan ook nog altijd veel nadrukkelijker gepromoot worden bij private verhuurders. Naast de renovatiepremie genieten zij van ontzorging en betaalbaarheid.
5. **Maak werk van een systeem van geconventioneerd verhuren.** We pleiten al langer voor een systeem van geconventioneerd verhuren, waarbij private verhuurders ondersteund en ontzorgd worden om kwaliteitsvolle woningen betaalbaar te verhuren. Zo maak je de huurmarkt aantrekkelijk voor potentiële verhuurders en investeerders

en kun je het huuraanbod uitbreiden en de krapte tegengaan. Wij pleiten er wel uitdrukkelijk voor om dit systeem te richten naar de 170.000 gezinnen die nu op de wachtlijst staan voor een sociale woning. Het is bij hen dat de wooncrisis ongenadig hard toeslaat. Dat was al zo voor de coronacrisis en zal zo blijven na de pandemie.

Concreet verwijzen wij naar het [advies van de Vlaamse Woonraad uit 2019](#), dat een goede aanzet geeft voor een stelsel van geconventioneerd verhuren. Een korting op de huur wordt in de vorm van een huursubsidie (vanuit de Vlaamse overheid) geheel of gedeeltelijk via de verhuurder uitgekeerd, die het bedrag in mindering brengt van de huurprijs. In ruil biedt de verhuurder een woning aan die kwaliteit en woonzekerheid biedt. Voordeel voor de verhuurder is dat hij of zij minstens voor een deel van de huurprijs betaalbaarheid geniet.

6. **Maak de renovatiepremie (mijnverbouwpremie) onder voorwaarden toegankelijker voor de private huurmarkt.** Het is een gemiste kans dat de recente hervorming van de Vlaamse renovatiepremie geen grotere opening heeft gemaakt naar de private huurmarkt. De renovatiepremie zou gekoppeld kunnen worden aan minimale kwaliteitsvereisten, bijvoorbeeld een conformiteitsattest, en betaalbare huurprijzen. In die optiek kan deze maatregel ook gekoppeld worden aan het geconventioneerd verhuren.

7. **Bredere en snellere toekenning van de huurpremie.** 19.000 mensen, die vier jaar op de wachtlijst staan voor een sociale woning, worden jaarlijks aangeschreven omdat ze mogelijk recht hebben op de huurpremie. Daarvan dienden vorig jaar amper 9.000 een aanvraag in en slechts 6.000 kregen de premie effectief toegekend. Van de 170.000 wachtenden worden er dus 6.000 effectief ondersteund op de private huurmarkt. Steunpunt Wonen zal een onderzoek voeren naar de non-take-up van de huurpremie. Het Netwerk tegen Armoede zal hieraan meewerken via input vanuit onze verenigingen waar armen het woord nemen.

Maar we zien alvast dat grote drempels ingebouwd zijn in de toekenningscriteria. Iemand waarvan de huur boven een bepaald plafond uitkomt of de woning niet conform is, heeft geen recht op een huurpremie. Die laatste voorwaarde kan bovendien gepaard gaan met een woninginspectie, wat veel huurders afschrikt. Ze zijn vooral bang voor een conflict met de huisbaas of een onbewoonbaar- of ongeschiktheidsverklaring. Niet de huurders in de meest precare woonsituatie kunnen geen aanspraak maken op de huurpremie.

We zien de huurpremie niet als een structurele oplossing, wel als een noodmaatregel. Deze maatregel dringt zich op in een noodsituatie, zoals de Vlaamse wooncrisis zich al decennia manifesteert. Een bredere en snellere toekenning kan van de huurpremie een performant instrument maken om de grootste woonnood op korte termijn te lenigen. Dan zou hij wel sneller (vanaf 1 jaar op de wachtlijst) en breder (zonder strenge toekenningscriteria) moeten toegekend worden.

8. Lokaal beleid

Signalen

De OCMW's vragen veel verantwoording in de aanvragen voor financiële steun. Mensen knappen hierop af en staken hun hulpvraag. Daardoor kunnen ze hun rechten niet opnemen en moeten ze zich bepaalde zaken ontzeggen. Mensen hebben het gevoel dat er soms nog meer controle en verantwoording wordt gevraagd dan voorheen.

Sommige lokale besturen hebben armoedeorganisaties betrokken, op andere plaatsen vonden de verenigingen geen gehoor. Lokale besturen beseffen doorgaans goed de rol en meerwaarde van verenigingen die werken met kwetsbaren.

Maatregelen van het lokaal bestuur, zoals cadeaubonnen, voedselbonnen en computers, **zijn een welkome aanvulling op het inkomen, maar blijven onvoldoende.** Ook moesten rechthebbenden deze vaak zelf aanvragen. Maar mensen zijn niet altijd op de hoogte, aanvragen zijn te hoogdrempelig of complex, diensten zijn onvoldoende bereikbaar.

Mensen in schuldhulpverlening beschikken over onvoldoende leefgeld om menswaardig te leven. De prijsstijgingen van basisgoederen zoals voedsel kunnen niet opgevangen worden met deze kleine budgetten.

Ervaringen

"Ik ga niet alleen naar de voedselbank om eten te halen maar ook voor sociaal contact om de eenzaamheid te doorbreken. Een controleur van de stad stond bij de voedselbank om alles extra te controleren. Wie te veel verdient, mag geen gebruik maken van de voedselbank. Daar was ik wat bang voor. Alleen daarom zou ik niet meer willen gaan." (anonieme getuige bij Netwerk tegen Armoede)

"Bij Betonne Jeugd kregen we kortingbonnen van de Colruyt die via de stad of OCMW Antwerpen verspreid werden." (ervaringsdeskundige Cindy Van Geldorp)

Aanbevelingen

1. **Ken rechten automatisch toe** waar mogelijk, dit zou meer mensen helpen.
2. **Informeel mensen over steunmaatregelen en vereenvoudigd procedures.** Schenk ook aandacht aan mensen die nog niet vertrouwd zijn met het OCMW of die ooit afgehaakt hebben, schakel outreachende werkmethoden in.
3. **Betrek verenigingen die werken met kwetsbare mensen** meer bij het ontwikkelen van een lokaal sociaal beleid.
4. **Trek het leefgeld van mensen in schuldhulpverlening op** om de prijsstijgingen van levensmiddelen en energie op te vangen. OCMW's dienen mechanismen in te

Wat na de pandemie?

Signalen en aanbevelingen van mensen in armoede

bouwen om het leefgeld van cliënten in budgetbeheer en in collectieve schuldenregeling automatisch te indexeren.

De structurele problemen die de coronacrisis op scherp stelde verdienen ook structurele oplossingen en maatregelen.